

Проф. д-р ик.н. Иван Стойков

ИНФЛАЦИОННИЯТ НАТИСК ДНЕС – ПРОЯВИ И ВЛИЯНИЕ

Направен е анализ на състоянието на националната икономика и възможностите за растеж. Обоснован е извод, че съществува инфлационен натиск, който ще се засилва. Представено е становище относно възможностите да се решат възникналите икономически и социални проблеми.

JEL: 011; 04

С приемането на България в Европейския съюз са свързани много надежди за подобряване икономиката на страната, нарастване на темповете на икономическо развитие и съответно повишаване на заетостта, доходите и жизненото равнище. Основания за такива очаквания има. Икономиките на страните от ЕС са на сравнително високо световно равнище; изградени са върху основата на съвременни технологични постижения и силен човешки потенциал. В основата на сегашното и перспективното развитие е нарастващото внимание към човешкия фактор, разглеждан в широк обхват. Като икономическа и социална система Европейският съюз е добре организиран. Водещите страни имат стабилно законодателство, добро управление и социална организация.

Очакванията за положително отражение на приемането на България в ЕС са основателни и могат да се разглеждат в няколко направления.

По отношение на икономиката се очаква по-нататъшно нарастване на преките чуждестранни инвестиции от фирми с високо технологично равнище, известна марка, широк и сигурен пазар и добър престиж. Очаква се по-мощно пренасяне на прогресивен опит в производството, организацията и управлението, който да се разпространи в български предприятия, коопериране на наши с чуждестранни фирми, разширяване на пазара на стоки, произведени в България, чрез износ в страни от ЕС и на други пазари. Положително върху цялата икономика ще повлияят и следприсъединителните фондове, които за мащаба на страната са значителни.

По отношение на социалната организация и опазването на околната среда налагането на по-строги изисквания към законодателството и неговото съблюдуване, а също и засилването на ролята на общественото мнение е основание да се очаква чувствително понижаване на сегашния голям брой отрицателни явления.

Тези и редица други процеси, свързани с приемането ни в ЕС, могат да се отразят благоприятно както върху икономиката, така и върху начина на живот у нас. Проблемът е как и кога ще стане това, какъв път ще трябва да се извърви до постигането на икономическо и жизнено равнище, близко до това на развитите европейски държави.

Всяка от страните, приети преди България, се развива по свой специфичен начин. В съответствие с конкретните условия те преминават през различни етапи. Трудността на прехода се определя до голяма степен от достигнатото равнище през предшестващия период и създалата се социална организация. Ние също трябва да изберем най-подходящия път в рамките на европейската общност.

За България е характерно относително ниско предприемаческо равнище както в областта на икономиката, така и в социалната сфера. Голямата част от социалните проблеми – заетост, доходи, социално осигуряване, здравеопазване, както и опазването на околната среда, са следствие от икономическата изостаналост, високата степен на задлъжнялост към други страни, недобрата обществена организация и неефективното управление. Причините за това са много, голяма част от тях са породени през периода на преход в процеса на социално и икономическо реструктуриране.

На първо място, значимите чуждестранни инвеститори все още са много малко, малък е и размерът на чуждестранните инвестиции. Въпреки благоприятните нормативни условия мащабни инвестиции “на зелено” почти няма. Значителна част от чуждестранните инвестиции са в приватизирани предприятия или са на фирми с малки капитали, търсещи подходяща ниша. Отрасловата структура на досегашните преки чуждестранни инвестиции не е благоприятна за ускоряване на икономическото развитие. Основната част са в сферата на услугите - банки, хотелиерство, туризъм, търговия, транспорт. В индустрията делът им е малък, а структурата им не дава предимство на отрасли, които ще бъдат основа на производствата на високотехнологично равнище. В селското стопанство инвестициите общо - национални и чуждестранни, са недостатъчни и не гарантират ускорено и високоефективно развитие на отрасъла. В същото време конкуренцията на международния пазар нараства. Засилва се и конкуренцията между развиващите се страни по отношение на приемането на чуждестранни инвестиции. В своето икономическо развитие България изостава в сравнение с другите бивши социалистически страни-членки на ЕС.

В основата на повечето икономически проблеми стои създаването се вътрешно и международно икономическо неравновесие. България премина през хиперинфлация, която отстрани натрупани диспропорции между спестяванията и стоковото им покритие. Това обаче беше за сметка на обедняване на значителна част от населението, особено това със средни и ниски доходи. Създаде се обществено неприемлива поляризация на доходите и несправедливо разпределение на общественото богатство. По отношение на другите европейски страни бедността на населението стана още по-осезателна. Процесът на обедняване и социално разслоение продължи и след това, в резултат от лошо управление и разграбване. Непосредствена последица са нерешените проблеми на икономическото развитие, отнасящи се до темпове, пропорционалност, ефективност, доходи и разпределението им, социална среда. Продължава да нараства общественото недоволство от управлението, налице е заплахата от нови икономически и социални трусове.

При такова икономическо и обществено състояние членството на България в ЕС предизвиква и тревожни очаквания наред с оптимистичните.

Част от проблемите, които назряват и търсят своето положително решение, са свързани пряко или косвено с инфлацията. С нея е свързано и решаването на основната част от днешните икономически и социални проблеми

на страната. Важността на проблема се проявява в нарастващото инфлационно напрежение и инфлационен натиск върху икономиката и управлението.

Какво дава основания да се твърди, че има инфлационно напрежение? Защо се свързва то с членството в ЕС? В какво се изразява? Кои са причините и определящите фактори? На тези и свързани с тях въпроси трябва да се даде обоснован отговор и да се предприемат съответни действия.

Европейският съюз е система, в която се извършва относително свободно движение на капитали, стоки, научни и технически постижения и хора. Тенденцията е да се понижават и премахват ограниченията, доколкото има такива. Към страните-членки се поставят еднакви условия, които трябва да се изпълняват от всички. От тези логично възникващи условия за България произтичат икономически и социални проблеми, които ще се задълбочават, ако не бъдат решени своевременно. Проблемите се задълбочават и поради зависимостта на страната от приетите финансови и други ограничения.

Най-често изследванията и анализите на икономическия растеж са насочени към факторите, които стимулират икономическото развитие, търсейки засилване на тяхното влияние. Не по-малко важно е да се изследват и задържащите развитието, както и последиците от тяхното влияние, и да се разкрият възможности за отстраняването им. Към тях могат да се отнесат и тези, които са свързани с инфлационните процеси.

На първо място, са проблемите на приспособяването към приетите с членството в ЕС условия и ограничения. Дотогава България имаше режим на управление, съобразен с типични за района отношения. Компромисно се приемаха нискокачествена продукция на сравнително ниски цени, малки заплати и пенсии, висока безработица. Доста благосклонно беше отношението към нарушаването на законови изисквания. Поддържаше се ценово разграничаване по отношение на местни и чуждестранни граждани, с което донякъде се компенсираше ниското заплащане на труда. Здравеопазването, образованието и други социални системи, все още запазили някои качества от предходните години, донякъде задоволяваха потребностите на населението, въпреки че в хода на преустройството се комерсиализираха.

С приемането ни в ЕС страната попада в общност, състояща се основно от три групи държави – икономически напреднали с добра обществена организация; такива, които са в процес на напреднало приспособяване към условията на членството, и новоприети страни, изостанали и в икономическо, и в социално отношение – България и Румъния. Между тези групи съществуват значителни различия по отношение равнището на икономиките им, както и в доходите на населението и в равнището на живот. Логично е сравняването да предизвиква недоволство у българските граждани, чието жизнено равнище е значително под това в другите страни. Логично е напускането на страната и от високо-квалифицирани, и от неквалифицирани българи, въпреки очакваните ги несгоди в чужбина. Равнището на доходите се очертава като един от най-съществените проблеми. Тяхното повишаване обаче е пряко свързано с цените и оттам – с инфлацията.

Поддържането на ниски доходи и относително слаба инфлация има своите основания. Едно от тях е задоволяването на изискването за ниска инфлация в страните от ЕС, както и на други ограничения, произтичащи от членството в него.

Ниската инфлация се поддържа целенасочено от правителството. Малките трудови доходи на населението, поддържани изкуствено и оправдавани със слаба производителност, налагат относително бавно нарастване на цените – ниска инфлация, което се сочи за положително явление. Сравнително по-ниските цени на стоките и услугите за населението се поддържат и поради недостига на средства за повишаване на пенсиите при относително голям дял на пенсионираниите. Влияние оказва и значителният дял на слабообразованите и съответно нискоквалифицираните и ниско заплащани групи от населението, както и все още големият брой безработни. Допълнително влияе и съкращаването на производството и външните пазари за български стоки, съпътствано с ниски цени на изнасяните изделия и продукти. Добавя се и влиянието на външния дълг. Всичко това задържа темповете на производство и налага ниски доходи (заплати, пенсии и др.) на населението, ниски цени на стоките и услугите в страната, спрямо тези в другите държави от ЕС.

Същевременно по-ниският темп на инфлацията се използва като аргумент за задържане растежа на доходите на населението. В действителност цените растат и процесът на обедняване на основната част от населението продължава. Индексът на потребителските цени през 2006 г. спрямо 2005 г. е 7.3%.¹ Тенденцията към нарастване на потребителските цени се запазва, тъй като цените на производител растат по-бързо (индексът на цените на производител на вътрешния пазар през 2005 г. е бил 9.6% и 8% през 2006 г., а на международния пазар 11.8% през 2006 г.)²

Доходите на населението се изменят с темпове, почти равни на тези на инфлацията,³ което означава, че подобряването на жизненото равнище се забавя, а за някои слоеве от населението се влошава. Въпреки нарастващите в почти всички сектори искания за по-значимо повишаване на заплатите, такава правителствена линия не се очертава. Със сравнително по-висок процент се повишават заплатите на държавните служители, докато в неправителствени организации на бюджетна издръжка те остават ниски, като се компенсира само отчасти инфлацията. Отговорността за заплатите в останалите сектори се прехвърля на съответните организации и фирми.

В действителност проблемът е предимно на държавното управление. Известно е, че чрез потреблението размерът на доходите въздейства за нарастване на продажбите и на производството. Ниските доходи ограничават

¹ БНБ. Годишен отчет, 2006.

² Пак там.

³ По данни на НСИ през 2006 г. средната годишна заплата на наетите по трудово правоотношение е нараснала с 9.5% спрямо 2005 г., а увеличаването на цените на стоките и услугите на населението е със 7.3%.

покупателната способност на населението и размера на продажбите, а оттам и на производството. Към това се добавят и поражданото недоволство и социалното напрежение. Опитите за частично решаване на проблема за доходите и покупателната способност на населението имат частичен ефект и само отлагат момента за по-рационално решаване на проблема, натрупвайки по-сложни противоречия. Такива условия не са благоприятни за икономически растеж. Приетата политика ще продължава да задържа и отлага решаването на взаимосвързаните с доходите и инфлацията проблеми и в крайна сметка - приближаването до равнището на развитите европейски страни.

До какво води провежданата политика? Очевидно е кой губи – основната част от населението и националната икономика. Кой печели от нея?

На първо място, от създадените условия се възползват работодателите. У нас чуждестранните фирми произвеждат продукцията си по-евтино и в резултат от това тя е с по-висока конкурентност от произведената в другите страни. Така се осигуряват по-големи продажби и съответно по-високи печалби. Чрез ниски заплати и по-малки производствени разходи българските фирми компенсират по-слабата си производителност и по-ниската цена на техните стоки на международните пазари.

Печелят и фирмите от търговския и особено от туристическия сектор. Ниските цени на стоките и услугите привличат чуждестранни граждани да почиват и да купуват в България. Хотелите в курортните селища имат висока посещаемост при цени, които за чужденците са ниски в сравнение със собствените им и други държави. За условията на страната обаче тези цени са относително високи. Съответно и печалбите на собствениците на туристически и търговски обекти са по-големи.

Печели и банковият сектор. Поради малките си доходи населението е принудено да ползва повече кредити. При значителната разлика между лихвите за вложения и за кредити печалбата на банките е относително висока. По данни на БНБ лихвените проценти по краткосрочни депозити на населението към декември 2005 и 2006 г. са били съответно 3.10 и 3.28%. По същото време лихвените проценти по краткосрочни кредити са съответно 12.62 и 11.08%.⁴ Размерът на кредитите за населението расте бързо – към 31 декември 2005 г. кредитите за домакинства и НТООД са били 6 927 834 хил. лв., а към 31 декември 2006 г. – 9 044 561 хил., т.е. нарастването е с 30.6%.⁵

Поради неравностойното съотношение на доходите и цените българската икономика е поставена в особено неблагоприятно положение спрямо другите. Независимо от съотношението им с цените в съответната държава по-високите номинални доходи в европейска валута предоставят възможност на нейните граждани да купуват евтино в България. Това се

⁴ БНБ. Годишен отчет, 2006.

⁵ Пак там.

дължи, от една страна, на мащаба на доходите – повече пари за еднакъв труд, по-високи доходи (заплата или пенсия) на едно лице. От друга страна, цените у нас, макар и по-ниски, се стремят да се приближават до тези в другите европейски държави за разлика от доходите, т.е. българските граждани имат значително по малка покупателна способност.

Съотношението на цените на стоките и услугите за населението, сравнено по страни, е неблагоприятно за притежателя на левове. За повечето стоки средноевропейските цени P_e са по-високи от тези на същите стоки у нас P_b , т.е. $P_e > P_b$, което е възможно благодарение на по-големите заплати в другите страни. Ако това съотношение е $\frac{P_e}{P_b} > 1$, покупателната

способност на българина със заплата в левове намалява с $\frac{P_b}{P_e} < 1$.

Следователно с един лев от неговата заплата (в левове) в друга страна от ЕС той ще получи реално стоки и услуги за $\frac{P_b}{P_e} \cdot 0.5113 \text{ EUR}$ (при курс 1.95583

лв. за 1 EUR), с което равностойността на покупката намалява още повече, или при заплата Z_b ще може да купи стоки и услуги за $\frac{P_b}{P_e} \cdot 0.5113 Z_b \text{ EUR}$.⁶ По-

ниската заплата на българина при ценово съотношение $\frac{P_e}{P_b} > 1$ му отрежда

понижена покупателна способност на европейския пазар.

Неблагоприятното ценово съотношение се допълва от влиянието на валутния курс – лв. за 1 EUR, който от дълго време е фиксиран на 1.95583 лв. Един лев се равнява на 0.5113 EUR. Чужденец, дошъл в България със средна заплата $Z_e \text{ EUR}$, получава блага за $1.95583 Z_e \text{ лв.}$, докато българин със заплата $Z_b \text{ лв.}$ ще получи в европейска страна услуги за $0.5113 Z_b \text{ EUR}$. Дори и при условие за равенство на заплатите, т.е. $Z_e = Z_b$, той ще е ощетен – неговата заплата ще се равнява на 0.5113 от тази в EUR. Съотношението между заплатите у нас и в другите държави обаче е доста неблагоприятно (значително под единица).

Проблемът се усложнява и от това, че при сегашните темпове на инфлация реалните доходи намаляват. Това се дължи на разликата в темповете на растеж на цените и на доходите, както и на променящата се в посока към

⁶ Средната месечна работна заплата на наетите по трудово правоотношение през 2006 г. е в рамките на 324 лв. през януари и 363 лв. през септември.

разширяване и оскъпяване структура на потреблението.⁷ Отрицателни са и лихвите за спестяванията, което допринася за относителното и реалното обедняване.

Действителният смисъл на последиците от тези съотношения, разглеждан в национален обхват, е, че посредством неблагоприятния валутен курс и разликата в цените и доходите българският гражданин и българската икономика се ощетяват. Оценени по средни европейски цени, получените от чуждестранни граждани стоки и услуги срещу дадена сума в България се равняват на по-голяма реална стойност в тяхната страна, отколкото са оценени в левове. Произведените или закупени у нас и изнесени навън стоки имат по-голяма стойност от тази, по която се оценяват в страната. Този факт е получил реална оценка с международната търговия в крайграничните райони. Що се отнася до българския гражданин с относително ниската заплата, оценена по валутен курс 0.5113 EUR за 1 лв., по средноевропейски цени той може получи значително по-малко стоки и услуги.

И при двата случая – евтино за европейските граждани в България и скъпо за българите в чужбина (а и у нас), резултатът е един – източване на национален продукт от страната. От социална гледна точка това води до обедняване на населението и задълбочаване на демографските проблеми. Социалният отклик е искане за по-високи доходи (заплати, пенсии, помощи). Последицата е масово недоволство, търсене на работа навън и емигриране. От гледна точка на националната икономика – забавяне на темповете на развитие и отдалечаване от датата на достигане равнището на напредналите европейски страни. От финансова гледна точка – затрудняване на плащането на външния дълг и компенсирането на отрицателното външнотърговско салдо, пораждаше на потребности от нови заеми, ниска ефективност на получаваните чрез кредити и други източници финансови средства.

Що се отнася до държавата, разглеждана в лицето на управляващите органи, логична последица е възникването на множество финансови проблеми. Макар и да намалява, държавният външен и вътрешен дълг е значителен спрямо размера на brutния вътрешен продукт. Към него се прибавят междуфирмени задължения и външни дългове на фирми и други организации. По данни на БНБ⁸ brutният външен дълг по години през декември е: 2004 г. 12 658.5 млн. EUR; 2005 г. 15 089.6 млн. EUR и 2006 г. 19 669.9 млн. EUR (държавно управление 3665.2 млн. EUR; търговски банки 3381.1 млн. EUR; други сектори 7026.1 млн. EUR; преки инвестиции – вътрешнофирмени заеми 5597.2 млн. EUR). През 2005 г. той нараства спрямо предходната с 19.2%, а през 2006 г. спрямо 2005 г. - с 30.4%. Търговският дефицит в края на 2006 г. е 5390.1 млн.

⁷ Разширяването на номенклатурата на търсените от населението стоки и услуги се дължи в значителна степен на продължителното отлагане на задоволяването на определени потребности поради недостиг на средства.

⁸ БНБ. Информационен бюлетин, декември 2006.

EUR (21% от БВП), като е нараснал с 23.4% спрямо предходната година. Съотношението брутен външен дълг – брутен вътрешен продукт (БВП) се изменя неблагоприятно – през 2004 г. е 63.8%, през 2005 г. - 69% и през 2006 г. – 78.4%. Брутният външен дълг расте доста по-бързо от БВП.

На какво се дължат тези неблагоприятни резултати? От какво зависи дали ще продължат отрицателните тенденции в бъдеще? Това са логични въпроси, на които българската общественост все по-настоятелно търси отговор.

Много често като първостепенна причина се изтъква ниската производителност на труда. Малко се работи, малко се произвежда и е нормално малко да се получава. Такава постановка оправдава управлението и прехвърля вината върху фирмите и работниците в тях. Но доколко това е истина? Не може да се оспори, че през последните две десетилетия в реалната икономика се инвестираше малко и още по-малко се обновяваше. Работната сила се деквалифицира поради закриването на предприятия и уволняване на работници, които се насочват към други професии или остават безработни, поради използване в действащите предприятия на остаряла техника и технологии, липса на заинтересуваност и на условия за квалификация и преквалификация.

За ниската производителност на труда се съди най-често по брутния вътрешен продукт на човек от населението. За страната той е, както следва: 2004 г. - 4989 лв.; 2005 г. - 5529 лв.; 2006 г. - 6376 лв. (съответно в EUR 2551 2827 и 3260). За сравнение с други държави: през 2005 г. брутният вътрешен продукт на едно лице в Германия е 33792.8 USD, в Италия - 30056.2 USD, в Испания 25926.8 USD, в Чехия 12109 USD, в България 3514.2 USD.⁹

Тук възникват някои въпроси за уточняване и подобряване съпоставимостта на данните. Първо, какъв е реалният размер на БВП; второ, дали изчисляването е на човек от населението, на един зает или на един човек от икономически активното население? Трето, по какви цени е оценяването?

Ако се приеме, че методиката за изчисляване на БВП съвпада с използваната в другите страни, може да се твърди, че остава да влияе верността на данните. Но влиянието на цените и на валутния курс, по който при сравняването се преизчислява в EUR, се запазва. Сравнително точни резултати се получават при ползване на паритетни цени. Използването на текущи цени влияе в посока към занижаване на произведения у нас БВП.

Валутният курс също влияе в посока към занижаване на оценения в EUR БВП. При сравняването с други страни би трябвало да се отчете разликата в покупателната способност на лева и на еврото средно за ЕС.

В България делът на скритата икономика е значително по-висок. Тя реално съществува, създава доходи, които не се отчитат изцяло в състава на БВП. С неотчетения дял се занижава и делът му на човек от населението.

Ниските заплати у нас също влияят за намаляване на размера на БВП, съпоставен с този в другите страни. Към тези основания за търсене на по-добра

⁹ Изчисленията са по данни на НСИ. Статистически справочник, 2007.

сравнимост може да се добави и необходимостта да се отчете и разликата в продължителността на работното време, която в нашата страна е значително по-голяма независимо от съществуващите нормативни изисквания.

Ниските цени на произведените стоки и особено на изнасяните, също влияят за величината на изчисления БВП. Изводът е, че обосноваването на малките доходи и ниското жизнено равнище само със слаба производителност на труда не е съвсем точно.

Погледнато от страна на продуктивността на един реален работен час (или ден), не може да се оспори, че производителността на труда у нас е по-ниска, което се обуславя от техническото и технологичното равнище, организацията на труда, квалификацията и дисциплината на работниците. Решаването на проблемите в тези направления е една от основните насоки за ускоряване на растежа на БВП и повишаване на доходите и жизненото равнище. От гледна точка на качеството на работната сила решението е по-висока степен на квалификация, трудова дисциплина и организация, по-високо равнище на техническа въоръженост. От техническа гледна точка – обновяване на техниката и технологиите, развитие на научноизследователската и внедрителската дейност, обновяване на продукцията. Това поставя високи изисквания към управлението във всичките му направления.

Направеният преглед извежда на преден план съществени въпроси, към които трябва да бъдат насочени усилията в близко бъдеще. Обобщено това са:

- съкращаване на разликата в мащабите и съотношенията на цените и доходите между тези в България и средно за ЕС;
- повишаване на покупателната способност на населението (респ. подобряване на жизненото равнище) чрез привеждане на доходите в по-благоприятно отношение спрямо цените;
- създаване на условия за повишаване ролята на факторите за ускорено икономическо развитие – техническо и технологично обновяване, подобряване организацията на труда и стимулиране повишаването на производителността;
- подобряване на институционалните условия и дейността на държавните институции с цел стимулиране на национални и чуждестранни инвеститори и по-ефективно функциониране на фирмите.

Тези и редица други проблеми трябва да бъдат решени, за да се ускори икономическият растеж и да се избягнат икономически и социални конфликти. Във всеки от тях рефлектира проблемът за инфлацията. Това се обуславя от неизбежния растеж на цените и ниския жизнен стандарт поради малките доходи. Има основания да се очаква засилване на натиска за значително, дори в пъти, повишаване на доходите. Частични промени няма да доведат до трайни решения.

Какво би трябвало да се направи?

Една от възможните стратегии е да се повтори инфлационният шок от миналите години. Това не е приемливо и от социална, и от икономическа, и от политическа гледна точка тъй като ще доведе до сътресения с трайни последици и неблагоприятен отзвук в страната и в чужбина.

Идеята да се променят рязко, с еднакъв процент заплати и цени с цел да достигнат средноевропейските стойности и съотношения изглежда утопична. Това ще засегне редица сектори от икономиката, а също и населението. На първо място, ако не се преоценят, спестяванията ще загубят своята равностойност, което се получи при преживяната вече хиперинфлация. Последствията ще бъдат масово обедняване и недоволство. Ще бъде засегнат банковият сектор, тъй като в случай, че не се преоценят, отпуснатите кредити ще донесат реални загуби за банките.¹⁰ В сравнително по-малка степен, но в отрицателна насока такъв подход ще се отрази и на фирмите от реалното производство. Приемането му изисква точно оценяване на възможните последици и съответни действия за недопускане или поне смекчаване на отрицателните последици.

По-приемлив изглежда вариант, при който в границите на определен период се провежда преднамерено и планомерно повишаване на доходите (заплати и пенсии) с по-висок темп (например 15 -18%) с цел ускорено достигане на обществено приемливи съотношения с нарастването на цените и приближаване до мащабите в другите държави. Това ще доведе и до по-висок темп на инфлацията, но при тези стойности тя може да бъде контролирана и ограничавана в допустими размери. При такъв подход ще има възможност за по-лесно адаптиране на гражданите и фирмите към инфлационните процеси, а достигането на близки до средноевропейските съотношения между доходи и цени ще бъде реално постижимо. Неблагоприятни последици, свързани с парите в обръщение, произтичащи от високия темп на инфлацията, може да има по отношение на макроикономическото равновесие.¹¹

Сега прилаганата стратегия за повишаване на заплатите с не повече от 10%, т.е. малко над официално регистрираната инфлация, обрича за дълъг период ниски доходи в сравнение с другите европейски страни и запазване на неблагоприятните за страната ценови и подоходни съотношения.¹² Остава също и възможността за облагодетелстване на чуждестранните фирми и граждани за сметка на българската икономика. Запазването на тази стратегия отлага решаването на назряващите икономически и социални проблеми и може да предизвика тяхното усложняване.

Трудно е да се определи коя стратегия да се приеме и още по-трудно е тя да се осъществи. Но социалните процеси в страната налагат да се предприемат мерки за приспособяване в новите условия и установяване на благоприятни съотношения, съпоставени с тези на страните в Европейския съюз.

4.VII.2007 г.

¹⁰ Банките вече реагират, като повишават лихвения процент за кредити.

¹¹ За Румъния този въпрос е анализиран в A Panacea for Romanian Inflation. - Rev. Roum. Sciences Economiques, 2003, 48, 1, 49-55, Bucarest.

¹² В публикацията "Икономиката на България и Европейският съюз: догонващо икономическо развитие – стратегия и реалности" (2006) от авторски колектив с ръководител чл.-кор. Иван Ангелов се препоръчва до 2010 г. инфлацията да не надвишава 5 – 6% годишно (с. 345).